

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ANA ŽUNIČ

Lirski subjekt v zbirki *Izbrisano mesto*

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Irena Novak Popov   Univerzitetni študijski program prve stopnje: slovenistika

Ljubljana, 2015

Izveček

Lirski subjekt v zbirki *Izbrisano mesto*

Diplomska naloga se ukvarja s sociološko analizo izbranih pesmi iz pesniške zbirke *Izbrisano mesto* avtorja Iztoka Osojnika, ki jih bom skušala umestiti v kontekst današnjega sveta. Analiza se osredotoča na vsebino, s tem pa na lirski subjekt. Zbirka *Izbrisano mesto* se vsebinsko deli na dve opoziciji. Zunanjo opozicijo predstavljajo pesmi, v katerih se kritični, angažirani lirski subjekt z močno etično držo postavi nasproti sodobni družbi nasilja in pohlepa, nasproti civilizaciji prežeti z zlom. Zunanja opozicija predstavlja družbeno kritiko. Notranjo opozicijo pa v pesmih predstavlja samokritika. Notranji razkol predstavlja samokritično vednost lirskega subjekta, da je tudi sam del družbe, do katere je kritičen. V sebi nosi dvojnost in iz tega izhajata njegova krivda in kriza smisla. Zbirka se dotika težavnih tematik današnjega sveta in s spraševanjem o njih se je lirski subjekt simbolično spustil v temne globine Minotavrovega labirinta. Celotno zbirko pa kljub temačnim tematikam subtilno povezuje pozitivna simbolika Ariadne niti, ki je sredstvo za vrnitev k svetlobi. Lirski subjekt namreč skozi celotno zbirko išče pot iz labirinta življenja, nazaj k malim, osebnim oazam smisla, k svetlobi in lepoti, pri tem pa mu pomaga prav Ariadnina nit.

Ključne besede: Iztok Osojnik, *Izbrisano mesto*, lirski subjekt, sodobna družba, kritika.

Abstract

The thesis explores the sociological analysis of certain poems from the collection of poems *The erased city* by Iztok Osojnik. It tries to put them into context of today's world. The analysis is focused on the content and on lyrical subject. The collection is divided in two oppositions. The outer opposition is presented by poems in which the critical, and engaged lyrical subject with strong ethical form stands against modern society of violence and greed, and against civilization full of evil. This opposition presents criticism towards society while the inner one is presented by self-criticism. The split inside the subject presents his self-critical behavior because he himself is a part of the society which he criticizes. He carries in himself a duality from which his guilt and crisis of sense is derived. Osojnik's poetry thus deals with troublesome themes of today's world. While the lyrical subject questions those themes, he is symbolically plunged into dark depths of Minotaur's labyrinth. Despite dark themes the work is subtly connected by the positive symbolism of Ariadne's thread which is a means to return to light and lyrical subject is seeking a way out from labyrinth of life, back to small, personal oasis of sense, to light and beauty.

Key Words: Iztok Osojnik, *The erased city*, lyrical subject, modern society, criticism.

Kazalo

1. Uvod.....	1
2. O pesniku Iztoku Osojniku	1
3. O pesniški zbirki <i>Izbrisano mesto</i>	2
4. Kritični subjekt proti civilizaciji, prežeti z zlom – Zunanja opozicija.....	4
4.1. Oris sodobne družbe, v katero je ujet lirski subjekt	4
4.2. Analiza pesmi	6
5. Dvojnost lirskega subjekta in njegova kriza smisla – Notranja opozicija.....	19
5.1. O krizi smisla v sodobnem človeku.....	19
5.2. Analiza pesmi	21
6. Večno iskanje oaz smisla - Vrnitev iz labirinta	27
6.1. O veličini lepote.....	27
6.2. O veličini preprostosti	30
7. Zaključek.....	31
Povzetek.....	32
Viri in literatura.....	33

1. Uvod

Poezija Iztoka Osojnika v zbirki *Izbrisano mesto* je delo kritične literature, v kateri se angažirani lirski subjekt upira krivicam in neenakostim sodobnega sveta. Tematika v zbirki se opozicijsko deli na dva pola. Vase zagledani civilizaciji, ki je prežeta, ne le s pohlepno željo po dobičku, temveč tudi z zlom, nasproti postavi angažiranega, etičnega, zanesenega, kritičnega človeka, ki se ne more in ne želi privaditi bedi in nasilju.

Vendar zbirka skriva v sebi še več, Osojnik stopi korak naprej. Zbirka *Izbrisano mesto* – kot tudi mnoga druga dela v zadnjih letih Osojnikovega ustvarjanja – je namreč vsebinsko prav toliko samokritična, kot je kritična. Najpomembnejša opozicija se dogaja v samem lirskem subjektu. V zbirki smo priča njegovi (skoraj) tragični dvojnosti, saj ni le kritičen, sočuten subjekt z močno željo po pravici, temveč se obenem zaveda, da je tudi on del korupciji podvrženega, neenakega, oblastnega sveta. Zaveda se svoje dvojnosti, dejstva, da hkrati hodi po obeh straneh reke, in zaradi tega ga prežema krivda, saj ve, da so tudi njegova dejanja del kolektivnega zla, ki vlada globalni človeški družbi. Ob zavedanju slednjega in samokritičnem priznanju svoje dvojnosti, ki presega zgolj kritiko sodobne družbe, se zbirka dotakne tudi filozofskih vprašanj o etosu, dobrem in zlu, celotno zbirko pa povezuje simbolika Ariadne niti kot orodja, ki bo bralcu, sleherniku oziroma lirskemu subjektu pomagalo iz labirinta, ki je življenje. Kot je v spremni besedi zbirke zapisala Tatjana Jamnik, pomeni brati zbirko *Izbrisano mesto* slediti Ariadnini niti, ki jo »odvija človek, ki si je upal iti v globine Minotavrovega labirinta.« (Jamnik v *Osojnik 2010*)

Izbrane pesmi iz zbirke bodo analizirane predvsem s sociološke, nekoliko manj pa tudi s filozofske perspektive kritičnega bralca, analizirane pesmi pa bom poizkušala umestiti v kontekst sodobne družbe, v sliko današnjega sveta.

2. O pesniku Iztoku Osojniku

Iztok Osojnik je vsestranski intelektualec, umetnik, pesnik, pisatelj, slikar,¹ filozof, prevajalec, komparativist in popotnik. Rodil se je 27. 7. 1951 v Ljubljani. V času, ko je predaval literarni zgodovinar in filozof prof. Dušan Pirjevec, je Osojnik študiral primerjalno književnost na Univerzi v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1977. Skupaj s pesnikom Juretom

---

¹ Mnogokrat sam naslika naslovnico za svoje pesniške zbirke.

Detelo in sociologom Iztokom Saksido je ustanovil anarhistično podrealistično gibanje, ustanovil je umetniško gibanje Garbage Art, bil je član avantgardnega združenja Pisarna Aleph. V času študija je skupaj z Iztokom Saksido in Andrejem Rozmanom ustanovil bend Papa Kinjal. Veliko je potoval. Podiplomski študij je nadaljeval na Kansai Gaidai Univerzi v Osaki na Japonskem. Med letom 1997 in 2004 je bil vodja Mednarodnega literarnega festivala Vilenica. Leta 2011 je doktoriral iz zgodovinske antropologije na Fakulteti za humanistične študije v Kopru pod mentorstvom dr. Draga-Braca Rotarja. Vodi Mednarodno pesniško prevajalsko delavnico (Zlati čoln, Škocjan na Krasu), Poletno rezidenco Vermont Colledgea in druge. Izdal je več kot 15 knjig poezije, 5 romanov, dve zbirki esejev in študij ter znanstveno monografijo *Somrak suverenosti*. Za svoja dela je prejel mnogo domačih in tujih nagrad, med drugim Jenkovo, Župančičevo in Veronikino nagrado, mednarodno literarno nagrado KONS, Lucičevo nagrado itd. Prevaja poezijo iz japonščine, hrvaščine, španščine in ukrajinščine, njegova dela pa so prevedena v mnogo jezikov, med drugim v angleščino, češčino, francoščino, italijanščino, hrvaščino, nemščino, hebrejščino itd. Živi in dela v Ljubljani.

Ključne pesniške zbirke:

Pljunek na pločniku ali simpatični angel (1979), *Indija ali Potovanje na dno noči* (1981), *America del Sur: poemas canciones* (1987), *Srednjeevropski kvartet* (1992), *Luske in perje* (1993), *Ogledala v času vojne* (1994), *Klesani kamni* (1995) – Jenkova nagrada leta 1996, *Razglednice za Darjo* (1996) – Veronikina nagrada 1997, *Temni julij* (2001), *Iz novega sveta* (2003), *Nekoč je bila Amerika* (2003), *Gospod Danes* (2004), *Pesmi ničā* (2006), *Globalni sistem za pozicioniranje* (2008), *Izbrisano mesto* (2010), ****asterisk* (2011), *Kosovel in sedem palčkov* (2015) - še v tisku.

3. O pesniški zbirki *Izbrisano mesto*

Pesniška zbirka *Izbrisano mesto* je bila objavljena leta 2010. Sestavlja jo 22 obsežnih pesmi in ciklov pesmi. Osojnik v zbirki uporablja malo tradicionalnih stilnih sredstev. Struktura pesmi je, prav tako kot njihova vsebina, sodobna. Kot bi se pesnik zavedal, da je v sodobnem svetu tudi »potreba po metafori posivela kot obraz mrtveca ...«,² kot zapiše v eni od pesmi. Poezija je pisana v dolgem prostem verzu, sestavljena pa je iz mnogih esejističnih utrinkov, spominov, podob, prostega miselnega toka, ki ga pogosto pretrga opisni drobci resničnosti. Čeprav se zbirka vsebinsko dotika težavnih tematik sodobnega sveta, je slog v večini pesmi

---

² To tezo je pesnik prevzel po pregodaj umrlem pesniku in prijatelju Juretu Deteli.

lahkoten in kramljajoč. Besede, pogosto navržene mimogrede iz miselnega toka subjekta, ustvarjajo vtis banalnosti. Vendar pa se pod površino verzov, ki se zdijo na papir nametani mimogrede, razkriva raztrgan in kaotičen govor sodobnega človeka. Verzi so dolgi, na pogled so pesmi videti skoraj kot pesem v prozi, pogosta je ukinitiv ločil. Verzi niso pretrgani po načelih klasične verzologije, ampak glede na notranji ritem miselnega toka lirskega subjekta. Vsebina zbirke se dotika zahtevnih tematik; od kritike vojne in zločinov proti človeštvu, filozofskih vprašanj o dobrem in zlu, notranje razklanosti in krize smisla v sodobnem človeku, slog pisanja pa je podoben kritičnemu pisanju (od vladajoče ideologije in »resnice«) neodvisnega novinarja. Poezija v zbirki *Izbrisano mesto* je »zavedajoča se« poezija. Pesmi spominjajo na (v sodobni družbi nujno potrebno) kritično publicistiko, dodana pa je subjektivna nota – razkol znotraj lirskega subjekta, ki je sam del prav tiste družbe, do katere je kritičen. Ravno zaradi svoje soudeležnosti v družbi pohlepa in zločinov pisanje včasih pade v samopomilovanje ali moraliziranje, slog pa je pogosto ciničen in ironičen. »*Pisati poezijo, neznosno udobje*«, piše avtor v neki pesmi. Skozi način pisanja je razvidno, da se subjekt sprašuje o svojem pomenu v civilizaciji, prežeti z zlom. Skoraj na filozofski način kozmopolita se zaveda moralne odgovornosti do soljudi in Zemlje, ki je naš dom. Njegov odnos do človeštva ni dehumaniziran. Tudi on je del družbe, ki je zašla s prave poti, ki se je izgubila v labirintu pohlepa in nasilja, ki ne najde več starih vrednot, Ariadnine niti, ki bi pomagala na poti iz labirinta življenja. Ve, da so novi kanclagerji³ postavljeni v dušah ljudi. Kritično pisanje je zanj edini način, ki mu pomaga iskati izhod iz labirinta, zato se vedno vrača k pomenu (kritične) poezije. »*Kaj je sprejemljivo, do kam, / kakšno vlogo igramo v kolektivnem zlu, kako se temu iztrgati? / Pesem za zajtrk, za kosilo, pesem za večerjo in poobedek.*« (*Osojnik 2010: 66*)

---

³ Pogovorni izraz za koncentracijska taborišča.

4. Kritični subjekt proti civilizaciji, prežeti z zlom – Zunanja opozicija

4.1. Oris sodobne družbe, v katero je ujet lirski subjekt

Življenje ljudi v predmodernih družbah je bilo opredeljeno s številnimi tradicionalnimi zvezami, ki so imele dvojno naravo: po eni strani so rigidno omejevale posameznikovo možnost izbire, po drugi strani pa so nudile zaupnost in zaščito, ki je vselej temelj stabilnosti in notranje identitete, s katero se človek osmišlja. Človek ni bil sam, bil je del večje celote, kozmosa. Prehod v družbo moderne pa prinese individualizacijo, izločitev človeka iz tradicionalnih zvez, verskih sistemov in socialnih skupnosti. Na individualni ravni se pojavijo sekularizacija, mobilnost, urbanizacija. Moderni človek se je po eni strani osvobodil izpod prejšnjega jarma nadzora in prisil, po drugi strani pa je prav izločitev iz mnogih tradicionalnih zvez prinesla kozmično izolacijo, izgubo smisla, konkurenco vrednot, pritiske, da bi ljudje živeli lastno življenje onkraj socialnih skupnosti. Osvoboditev in »odčaranje sveta« sta prinesla stanje »notranjega brezdomstva«. (Beck-Gernsheim 2006)

O moderni družbi piše Bauman v delu *Tekoča moderna*, kjer opiše stanje modernega človeka:

»Danes prehajamo iz dobe vnaprej razvrščenih »referenčnih skupin« v obdobje »univerzalnega primerjanja«, v katerem ni več vzorcev, kodeksov in pravil, ki se jim lahko podredimo kot prej, pač pa je smer individualnih in samograditvenih naporov zdaj endemično in neozdravljivo nedoločena, ni dana vnaprej in doživlja številne in velike spremembe ...« (Bauman 2002: 12)

V vseh obdobjih so človeške družbe uničevale kalupe, v katerih so živele – le zato, da so se lahko ljudje znova ustalili v novo zgrajenih družbenih nišah. Zadnja stopnja moderne pa je drugačna, tekoča: označuje konec dobe kakršnekoli vpetosti – družbeni vzorci so se spremenili, ni več trdnih, rigidnih povezav med posamezniki znotraj socialnih mrež, med delom in kapitalom, med nadzornikom in nadzorovanimi. Ideal nove dobe je svobodni pretok moči, posameznik pa je vržen v fluidnost in kratkotrajnost socialnih in ekonomskih povezav znotraj njegovega življenja. (Bauman 2002)

»Utekočinjene sile so se prestavile od 'sistema' k 'družbi', od 'politike' k 'življenjskim politikam' – spustile so se z 'makro' ravni na 'mikro' raven družbenega sobivanja. Posledica pa je naša zindividualizirana, sprivatizirana različica moderne, kjer breme tkanja vzorcev in odgovornost za neuspeh padeta predvsem na ramena posameznika. « (Bauman 2002: 13)

V sodobni družbi se razkol v polnem zagonu in v vse smeri nadaljuje. Sodobna družba nosi veliko »imen«. Postpanoptična družba, postmoderna družba, družba spektakla. Vsem poimenovanjem pa je skupna vsebina. Sodobna družba je prežeta z individualizmom, pohlepom, izgubo starih vrednot. Rastko Močnik v delu *Veselje v gledanju* med drugim piše o družbenih odnosih v sodobni družbi:

»Družbeni odnosi so postali postvareli, se reificirajo, zato ker jih je zajela nezadržna širitev blagovne ekonomije – proces v katerem vse postaja blago, v katerem se vse prodaja in kupuje. Blago ne postajajo le dobrine, se pravi, 'stvari' v neposrednem pomenu, temveč tudi storitve, se pravi, razmerja med ljudmi.« (Močnik 2007: 58)

Nenehno pa se spreminja tudi oblast. Oblast je omrežila vsa področja človekovega življenja, je vseobsegajoča, prelivajoča se in nevidna. Določa pa tudi, katero polovico človeštva bo prikrito podredila družbi spektakla, vplivu potrošništva in medijev, ki so le prevodniki, med slehernikom in normami, ki se slednjemu subtilno vsiljujejo, ter katero polovico človeštva bo prepustila vojnām, lakoti in okoljskim tveganjem. Človek v sodobnem svetu živi v udobju lažne varnosti, za oblubo slednje pa se je pripravljen odpovedati svobodi in zasebnosti – temeljnim človekovim pravicam. In ko lažna varnost odpove, se razrašča negativno v človeku. Poleg tega je vsakršna kriza – gospodarska, ekonomska, socialna – vedno gojišče ekstremnih razmišljanj. In tako se, namesto povezanosti med ljudmi, zaradi nevednosti in strahu vse bolj razširjajo fanatične in rasistične ideje. Takšnim ljudem tančica maja prekriva oči. Verjamejo v iluzije, ko pa se iluzija raztrga, sovražijo in se bojijo. Posameznik, ki pa si ne dopusti, da bi mu iluzorna tančica maja zakrila pogled, ki se ne želi odpovedati svobodi, zasebnosti in moralnim dolžnostim do sočloveka, ki se zaveda, da so vsi ljudje naši bratje, ima dandanes žalostno usodo. Preostanejo mu le jeza, zmeda, obup in kriza smisla, ki se rodi iz vednosti, da smo že presegli celo Orwellovo nočno moro.

V takšni družbi živi tudi lirski subjekt, ki je razcepljen med osebno svobodo in vključenostjo v družbo. Skozi pesmi se vse bolj zaveda, da svoboda pomeni izključenost iz družbe. Sprašuje se o tem, kje je rešitev za sodobnega človeka. Verjame v kritično javno mnenje in glas ljudi sveta. V nekaterih pesmih se vitalistično postavi proti imperativu molka in cenzuri. V drugih pesmih pa obupuje, saj se zaveda temne prihodnosti. Zlovešče vprašanje je, ali se bo človeštvo v kritičnem trenutku, na prelomni točki, povezalo in vzdignilo proti zatiranju, vojnām in prihajajočim ekološkim katastrofam. Ali bo našlo pot iz labirinta? Ali pa smo Ariadnino nit že izgubili in nas čaka Beckova grozovita skupnost strahu?

Beck je v delu *Družba tveganja* opisal prihodnost človeške družbe. Opisuje prehod iz razredne družbe v t. i. »družbo tveganja«, znotraj katere med ljudmi ni več trdnih ločnic na način posedovanja bogastva, ampak smo prav vsi soudeleženi v »koktajlu družbenih tveganj«. (Beck 2009)

»V prehodu iz razredne družbe v družbo tveganja se prične *kvaliteta skupnosti* spreminjati. [...] Razredne družbe ostajajo v svoji razvojni dinamiki odvisne od ideala *enakosti*. Drugače je z družbo tveganja. Njena normativna ideja, na kateri temelji in ki jo žene naprej je *varnost*. [...] Sanje razredne družbe so: vsi hočejo in bi morali imeti svoj delež kolača. Cilj družbe tveganja je: vsem naj ostane prihranjen strup. [...] Gonilno silo razredne družbe je mogoče zajeti v stavek: *Lačen sem!* Gibanje, ki se prične z družbo tveganja, pa se izrazi z izjavo: *Strah me je!* Na mesto *skupnosti stiske* stopi *skupnost strahu*.« (Beck 2009: 60)

V pričakovanju temne prihodnosti je zato najbolj pomembno, da sleherni član človeške družbe ponovno najde izgubljeno vrlino poguma. Pogum zase in za druge, pogum, ki nam omogoči zmogljivost strpnosti, sočutja, spoštovanja in ljubezni. Filozof Comte-Sponville v delu *Mala razprava o velikih vrlinah* piše o vrlini poguma:

»Če je vrlina napor – vedno je napor, razen če gre za milost ali ljubezen – je vsaka vrlina pogum in zato je beseda 'strahopetnež', kot je zapisal Alain, 'najhujša žaljivka od vseh': ne zato, ker bi bila strahopetnost najslabše v človeku, ampak zato, ker se brez poguma ne moremo upreti najslabšemu v sebi ali v drugem.« (Comte-Sponville 2002: 68/69)

4.2. Analiza pesmi

Iztok Osojnik je leta 2006 napisal uvod h knjigi Noama Chomskega *Prevlada ali preživetje*. Med drugim je o sodobni družbi zapisal:

»Na eni strani torej pritiska velikanski megakapitalizem, na drugi strani pa ostaja človek, ki ga globalizacija, ki počiva na golem profitu upošteva samo še kot biosurovino in bioblago (množično preskušanje novih ubijalskih orožij in biokemičnih snovi na ljudeh, prekupčevanje z belim blagom, telesa kot izvor banke genov, krvi, organov, biološki in genetski inženiring ...), oziroma kot moteč faktor, ki ga je potrebno nadzorovati (taborišča za brezdomce, begunce, brezpravne ljudi brez papirjev, izgnanca, brezposelne ...).« (Chomsky 2006: 15)

Lirski subjekt v zbirki *Izbrisano mesto* je kritičen, angažirani subjekt z močno etično držo in sočutjem do takšnih obrobnih, malih ljudi, ki jih naša na videz popolna družba, subtilno odstranjuje in jim onemogoča človeka vredno življenje.

V pesmi *Izbrisano mesto* subjekt nekega jutra ugotovi, da na zemljevidih sveta ni več njegovega mesta. »Nekega dne, ko sem na zemljevidu iskal manjši kraj, / sem opazil, da na njem ni več mojega mesta.« (Osojnik 2010: 9) Ne razume, kaj se dogaja, grabi ga panika, na koncu pesmi pa spozna, da je on sam postal izbrisani, marginalni človek, kateremu so izključili njegovo zgodbo in mu izbrisali njegovo mesto v svetu, saj se ni podredil najbolj banalnim družbenim konvencijam, ni se hotel stisniti v dodeljeni kalup uniformirane družbe. Izključitev je bila hipna in popolna, razblinila je celoten njegov svet, začeti mora od začetka.

»Pogled skozi okno je torej razkril, / da ne obstajam, da me ni več, in me nikoli ni bilo, / da je bila najina zgodba očitno samo spektakel v moji glavi, / zdaj pa so jo izključili, ker nisem / plačal elektrike ali prispevkov za zdravstveno in socialno zavarovanje, / preprosto sem izginil s fotografije sveta. / In začenjam od začetka.« (Osojnik 2012: 12)

Andrej Kurnik se je v svojem delu *Biopolitika* dotaknil odnosa Evrope do marginalnih ljudi, ki jih poimenuje »ljudje brez posebnosti«. Slednji se zdijo močno podobni lirskemu subjektu iz pesmi *Izbrisano mesto*, ki ga lahko brez težav umestimo v današnji svet, v katerem trenutni svetovni nemiri povečujejo migracije, prihajajoči valovi beguncev v Evropo pa slednji pomenijo vse večji družbeni problem.

»Usoda Evrope je tesno povezana z migracijami. Če jih ne osvobodimo, potem bo Evropa postala kontinent etnično očiščenih očetnjav in nasilnih apetitov nacionalističnih fašistoidnih skupin. Prisotnost migrantov nas opozarja, da moramo skupnost, v kateri živimo, razumeti kot skupni projekt ne kot skupnost usode. Prisotnost novih ljudi in generacij hrani upanje in definira družbo kot odprti projekt, pravice in državljanstvo pa kot odprta koncepta. In okoli tega poteka politični spopad ...« (Kurnik 2005: 31)

Izbrisano mesto ni le pesem o izbrisanih in marginalnih ljudeh, temveč o vseh ljudeh na robu sodobne družbe, ki določa vse vidike človekovega življenja. Pojavlja se vprašanje, kdo vse je obrobni, odklonski v svetu, ki ne dopušča odstopanj od norme, ki jo je postavil. Kdo vse predstavlja »nevarnost« za oblast? Kdo/kaj je oblast, ki ima moč izključiti človekovo zgodbo?

O vseh teh vprašanjih se vseskozi sprašuje lirski subjekt, ki se je postavil v vlogo na margino družbe odrinjenega človeka. Poizkuša najti odgovore na zgornja vprašanja, ta pa se mu vseskozi izmikajo in ga navdajajo z bivanjsko tesnobo.

Bauman v svojem delu *Kolateralna škoda* opisuje odnos dominantnega, »civiliziranega« Zahodnega človeka do tujcev, prekarcev, marginalcev, ljudi drugih ras in veroizpovedi –

vseh, ki Zahodnemu človeku vlivajo prezir, pomilovanje, predvsem pa strah. Piše o tem, kako hitro postaja navada kriviti tujce za vsakršne družbene probleme.

»Tujci se ponujajo kot priročen ventil za sproščanje prirojenih strahov pred neznanim, negotovim in nepredvidljivim. Zdi se, da je v odganjanju tujcev iz domov in sosesk zastrašujoč duh negotovosti vsaj za trenutek izgnan: grozeča pošast negotovosti je simbolično odstranjena.« (Bauman 2013: 48)

Življenje v času tekoče moderne pa ostaja nepredvidljivo in vsakršna izganjanja tujcev kmalu prinesejo razočaranje. Pa tudi strah sam je umetno ustvarjen, s strani vseh, ki imajo korist od prestrašenega, ranljivega in negotovega sodobnega človeka, ki si želi varnosti. Grožnje človeškemu telesu, lastnini in okolju izhajajo iz različnih pandemij, okoljskih tveganj, kriminalnih dejavnosti ali globalnega terorizma. (Bauman 2013) »V nasprotju s primeri iz trga izhajajočih groženj preživetju in blaginji mora država resnost in obseg groženj osebni varnosti predstaviti v najbolj temačnih odtenkih ...«, (Bauman 2013: 44) saj s tem odvrča pozornost od resničnih in obsežnih ekonomskih groženj.

V ciklu pesmi *Pariške depresije* se pesnik dotakne še temačnejših resnic o sodobnem svetu. Piše o ljudeh, ki ne le nimajo svojega mesta na svetu, temveč so celo do popolnosti razčlovečeni. Piše o žrtvah vojn, trgovine z belim blagom in trgovine z organi. Vse to so resnice, ki se jih zavedamo, pa vendar smo ljudje do njih apatični. Lirski subjekt je drugačen, ne more in ne želi se privaditi bedi in nasilju, groza ga je tega, kar se dogaja. V svoji etični drži se zaveda, da ima človek moralno odgovornost do soljudi, s katerimi si deli svet. Njegov odnos spominja na stoike, filozofe stare Grčije, ki so imeli idejo, po kateri je vsak človek »državljan sveta«, zaradi česar ima do celotnega človeštva tudi moralne obveznosti. Poleg tega začenja razumeti, kako velika je razlika med njim in žrtvami sodobnega sveta, o katerih piše. V pesmi *Pariške depresije I* kritično in cinično primerja »avtsajdersko« usodo kariernega pesnika z resničnimi grozotami tega sveta, kot sta trgovina z organi ali belimi sužnjami. Zaveda se, da so njegovi problemi pesnika banalni, po drugi strani pa je njegova kritika preko poezije edini način boja proti grozotam sodobnega sveta, ki ga pozna.

Njegovo cinično opisovanje smiselnosti pisanja poezije v nasprotju z resničnimi grozotami se kaže v naslednjih verzih pesmi *Pariške depresije I*:

»Končno začenjam razumeti, / da avtsajderstvo ni romantična domislica, ampak / življenjska usoda. [...] Bom pač spet živel / od turizma, kar je dovolj smešno, vendar so še bolj groteskne reči: / recimo trgovina z belimi sužnjami. Še toliko hujše, ko gre / za otroke, stare šest, sedem let. Nobenega dvoma ni, da smo ljudje / zveri, če obstaja kaka definicija krutosti, / se ji reče človek. Torej biti avtsajder ni nič v primerjavi / s pošastno usodo otroka, ki so ga prodali v bordel v Bruslju, / v tistega nevidnega, kamor

se hodijo učiti (ali zamenjati bolno / ledvico) kardinali in bolne pošasti na najvišji ravni. / Literatura se ob zavedanju tega zdi nekaj smešnega, / predstavljajte si, da trgovino z organi in belimi sužnji primerjamo / z nastopom na leipziškem knjižnem sejmu. Kako gre to skupaj? Gre.« (Osojnik 2010: 32)

V pesmi *Pariške depresije 2* že pada v naveličanost nad življenjem kariernega pesnika, v krizo smisla. Vendar pa se je zaenkrat sposoben od slednjega distancirati. Zaveda se zidu družbe ali pa človeškega duha, ki človeka onemogoča, a prav ta zid po drugi strani pomeni možnost za aktivnost. Že samo obstoj zidu obenem pomeni tudi možnost za zrušenje tega zidu, pomeni akcijo in upor. Postavi se v opozicijo nasproti videzu popolne družbe, ki uspava pasivnega človeka do totalne apatije. Njegovih oči ne prekriva iluzija tančice maje in zato sam stopi pred zid, da ne zaspi.

»Te bitke so nadvse resne, so univerzalne. Človek razmišlja, / ali je kariera kariernega pesnika sploh zanimiva. Ne govorim samo o / denarju, ampak o nečem, česar se človek naveliča. Vseh teh smehljajev, / tega poljubljanja z ostarelimi damami, ki vodijo rezidence in / podeljujejo štipendije.⁴ Če se pred človekom ne dvigne zid, zaspi. / Vse te tegobe in bedni vzdihljaji, ta depresivna počutja, so tu samo zato, / da ne zaspi. In sam stopi pred zid, kot da še nikoli / ni hodil po stopnicah ali se s kolesom zvrnil v jarek.« (Osojnik 2010: 33)

Pesemski subjekt je v pesmi *Pariške depresije 3* tujec v sodobnem svetu, še več, zdi se mu umestno, da je postavljen na stran. A ravno njegovo tujstvo in njegova pozicija gledanja z roba družbe mu omogočata objektivno pisanje. Ne le to, omogočata mu, da se ne privadi bedi in nasilju, omogočata mu kritično razmišljanje in ohranitev etične sposobnosti, saj ga je še vedno groza tega, kar se dogaja. Njegovo razmišljanje o ljudeh ni dehumanizirano.

»Še vedno sem tujec z drugega planeta, / tihotapec med knjigami, sem prej začuden kot ne, ko na polici / v knjigarni zagledam svojo knjigo. Zdi se mi umestno, da sem / postavljen na stran. Ampak to najbrž mislimo vsi. Ali sem / človek, ki lahko pove kaj pametnega? [...] Groza me je tega, / kar se dogaja. Samo v času, ko sem napisal to pesem, je umrlo / več sto otrok. Človek se najbrž privadi bedi in nasilju. Kako / daleč je do kakšne ruševine ali kleti, v kateri brezdomen / otrok prezeba noč v izzivanju vesolja? Kaj pomeni biti na / vrhuncu razvoja in si drzniti vleči poteze, ki / vrtijo svet? Pisati poezijo, neznosno udobje ...« (Osojnik 2010: 34/35)

O tem, kako zelo je potrebna moralna odgovornost do soljudi, in tem, kam obratno pelje dehumanizacija ljudi, spreminjanje ljudi v »varnostne probleme« ter poistovetenje žrtev z izrazom kolateralnosti, nepomembnosti, piše tudi Bauman v delu *Kolateralna škoda*:

---

⁴ Osojnik se navezuje na Tomaža Šalamuna in njegovo zbirko *Sinji stolp*.

»Spreminjanje ljudi v 'varnostne probleme' vodi k razobličanju 'obličja' [...] Prav odrekanje potencialne sile obličja, ki sproži ali vzbudi moralni vzgib, je tisto, kar imenujemo 'dehumanizacija'. [...] Če je Drugemu odvzeto obličje, njegove slabosti spodbujajo k nasilju same po sebi in zlahka; ko je Drugemu obličje nadeto, njegove slabosti odpirajo neskončno prostranstvo etični zmožnosti za pomoč in skrb.«
(Bauman 2013: 47)

Pesem *Pariške depresije 5* predstavlja zgroženost nad fasado, navidezno resničnostjo, ki jo riše svet. Govori o vrnitvi v Pariz, ki pa se je po mnogih letih močno spremenil.

»Potem sem se po mnogih letih vrnil v Pariz in se v trenutku / znašel doma. Toda zakaj je vse tako čisto, oprana pročelja, / sončni veter na ulicah, nikjer koticčka, kamor bi se lahko zavlekel in skrtil.«
(Osojnik 2010: 39)

Mesto je počistilo vse in vsakogar, ki ni spadal v lepo, urejeno, civilizirano podobo evropske metropole. Zaradi navidezne lepote in urejenosti človek pada v pasivnost. Morda pasiven, uniformiran, sodobni človek, kmalu ne bo več spodoben za akcijo, upor, niti boj za preživetje?

»Počistili so vse moje strahove, hrepenenje, ljubezni, / panično, sestradano veselje, ki sem ga poskušal sestaviti z divjimi / seansami droge. Kje je mraz, ki planetarno brezdomstvo zbanalizira / na golo preživetje in borbo s psom za njegovo prenočišče?« (Osojnik 2010: 39)

Poskuša razumeti družbo in blodi vse globlje v temačni labirint, ki predstavlja današnji svet in vlogo slehernika v njem. Med branjem pesmi *Pismo Košutniku*, ki je napisana na način rebusa, ki ga je treba rešiti, se zdi, kot da se je lirski subjekt za trenutek ustavil. Je globoko v labirintu, razmišlja, kako in kam naprej. Razmišlja o civilizaciji, prežeti z zlom, o svojem mestu v svetu in o tem, kako se spopasti s krivicami družbe.

»Razgled se širi do nevidnih oblakov na nebu, / ampak okoli so zidovi in pokrajina je prekrížana z rešetakami. Kako naj se / človek spopade s tem? S potrpežljivostjo?« (Osojnik 2010: 23)

Sprašuje se o življenju in o tem, kam bo nit pripeljala Tezeja in Ariadno. Ariadnina nit je agens, ki lahko vrne k svetlobi. Lirski subjekt se iz temačnega labirinta po sledeh niti vrne k svojemu osebemu smislu, ki ga najde v preprostosti ter ljubezni do narave in sočloveka. Pesem *Pismo košutniku* nam razkrije tudi skrivnost labirinta: za lirski subjekt je Tezej medved, Ariadna pa košuta, kar opiše v verzih:

»Kakšno potovanje / je to? Kam bo nit pripeljala Tezeja in Ariadno? Je Ariadna košuta? Je Tezej / medved? Veš, da je tako. Ta del enačbe je rešen.« (Osojnik 2010: 24)

Povezava med Ariadno in košuto ni zapletena. Tako princesa, ki je Tezeju podarila odločilno »orožje« za vrnitev iz temačnega Minotavrovega labirinta, kot tudi nežna, krhka in prelepa košuta, ki ji pesnik posveti celo odo, sta izrazito pozitivna simbola. Sta simbol lepote, ljubezni in čistosti, v svoji preprostosti pa skrivata tudi simboliko modrosti in moči – prav lepota je namreč lahko orožje za premagovanje zla in orodje za vrnitev iz labirinta.

V smislu povezave med Tezejem in medvedom pa v pesmi beremo:

»Medved, / ena od zveri, ki kroži po kletki in briše sledove.« (Osojnik 2010: 23)

O simbolu medveda Tine Germ v delu *Simbolika živali* piše: »Medved, največja zver stare celine, je prastar simbol moči in divje sle, ki lahko povzroči pravo opustošenje, če ga izzovemo.« (Germ 2006: 126) V psihoanalizi ima medved močan pomen nevarnega vidika nezavednega. V *Slovarju simbolov* o medvedu beremo: »V alkimističnem registru medved ustreza nagonom in začetnim fazam evolucije. Njegova barva je črna, barva surovine.« (Chevalier – Gheerbrant 2006: 353) Medved je simbol nepredvidljive, surove, primitivne sile, ki pa jo je mogoče ukrotiti.

Celotna zbirka se v mnogih drobcih poveže v simboliko Ariadne niti. Lirski subjekt se je pogumno spustil v globine Minotavrovega labirinta, ki v zbirki simbolizira življenje slehernika, ki se sprašuje o svojem pomenu, smislu v svetu. Pa ne le to – boj z Minotavrom je simbol za boj s pošastjo – boj z vsakršno pošastjo; malo posameznikovo pošastjo, ki predstavlja njegova sovraštva, strahove, potlačene negativne gone, ali velikimi pošastmi, ki uničujejo družbo. V *Slovarju simbolov* preberemo:

»Ariadnina nit, s katero se Tezej vrne na svetlo, predstavlja duhovno pomoč, ki je potrebna za zmago nad pošastjo. Mit Minotavra simbolizira duhovni boj zoper potlačenje; ta boj je lahko zmagovit samo z orožjem svetlobe ...« (Chevalier – Gheerbrant 2006: 363)

Tako lahko domnevamo, da Tezej – medved predstavlja surovo moč in pogum. Vendar pa za zmago nad pošastjo to ni dovolj, sam se namreč lahko izgubi v labirintu in zabriše sledove. Potrebuje nit, ki mu jo je podarila Ariadna – košuta, ki predstavlja lepoto, ljubezen in plemenitost. Tezej – medved predstavlja telo, marioneto, Ariadna – košuta pa predstavlja duha, dušo, pozitivno voljo, ki Tezejevo – medvedovo surovo, močno telo vodi na poti iz labirinta. Šele skupaj sta popolna celota, potrebna za zmago nad pošastjo in pobeg iz labirinta.

Pesem *Pismo košutniku* pa je tudi pesem o iskalcih novih, neuhojenih poti, iskalcih osebnega etosa, smisla. Ti ljudje so svetovni popotniki, svetel primer pa je plezalec, popotnik in pesnik Nejc Zaplotnik, ki je zaupal v človekovo dušo in njen pozitivni vpliv na zunanje okolje.

»Je mogoče / z dušo vplivati na okolje? Nejc Zaplotnik pravi, da je. Torej je.« (Osojnik 2010: 24)

Lirski subjekt se kritično in vitalistično postavi po robu tistim, ki upravljajo s sodobnim človekom, z njegovimi idejami in razmišljanjem. *Viktoria dance 1* je ena najpomembnejših pesmi v zbirki, saj predstavlja upor sedanjemu stanju in poziv k boljši človeški družbi, ki bo združila ljudi na obeh straneh rešetk. Upre se imperativu molka v sodobni družbi in angažirano, skoraj agitacijsko poziva bralce, naj se izobrazijo, uprejo apatiji in cenzuri, ki se razraščata preko vseh vidikov človekovega življenja. Poziva jih h kritičnemu javnemu mnenju. Pomembno je spregovoriti, biti slišan in se globalno povezati proti pohlepu, zlu, cenzuri in nadzoru. Njegovo razmišljanje se odraža v verzih:

»Politika je srce pesmi, je njena cvetoča sliva. / Je splošna likvidacija odvečnega. [...] Naučiti se je treba hoditi po vakuumu. / Po ječi, zaklenjeni pokrajini. Kako se hodi po / pokrajini z rešetkami? Zaklepa jo nekakšen imperativ: molčati! / Ko človek molči, je dosežen. Torej NE molčati, / ampak biti slišan. Stopiti do drugega, do jetnika na drugi strani rešetke.« (Osojnik 2010: 40)

Kaj se lahko postavi po robu sili megakapitalizma, diktaturam, ki se predstavljajo kot demokracije, in sili ameriškega neoimperializma, ki želi hegemonijo nad novim svetovnim redom? Osojnik v uvodu v knjigo Noama Chomskega *Prevlada ali preživetje* zapiše odgovor, ki ga ponuja profesor Chomsky:

»V mislih ima svetovno javno mnenje, ki je po njegovem mnenju druga največja sila na svetu. Konec koncev so ljudje tisti, ki volijo svoje vlade. Politiki se tega dobro zavedajo, zato so pripravljene storiti vse, da bi popolnoma nadzorovali pretok informacij in medije, ki oblikujejo javno mnenje. Bitka za nadzor nad informacijami predstavlja eno od primarnih nalog vsake vlade, ki se je povzpela na oblast.« (Chomsky 2006:15/16)

Apelira na kritičnega človeka, umetnika, intelektualca, ko pravi, da je prišel čas: »[d]a se ljudje, še posebej pa intelektualci spet zavejo, da bo potrebno svet ugledati v luči socialne nepravilnosti in nesprejemljivega prilaščanja sveta s strani manjšine posameznikov.« (Chomsky 2006: 16) Prikazni, s katerimi oblastniki strašijo ljudi, so mnogokrat lažne ali pretirane in zato ljudje v družbi nadzora potrebujejo kritično mišljenje, ki pripelje do resnice.

Konec pesmi *Viktoria dance 1* se konča introvertirano. Rešitve ne prinaša le zunanja kritika družbe, ampak mora slehernik pogledati tudi v svojo notranjost. V svojem duhu mora poiskati

voljo za pozitivne spremembe. Skoraj na koncu pesmi preberemo: »*Novi kanclagerji so postavljeni v dušah.*« (Osojnik 2010:40) Zdi se, da je to osrednji stavek celotne zbirke. Ne le to, ta kratka poved zgoščeno povzema delovanje naše družbe. V času, v katerem bi se morali ljudje povezati in upreti nasilju, vojnarn, cenzuri in krivicam, gradimo zidove in rešetke – da tisti soljudje, »tujci«, ki prihajajo od zunaj, ne uspejo priti v zahodnjaško trdnjavo civilizacije in blagostanja. Strah je ohromil in otopel Zahodnega človeka, da je postavil zidove okoli svojega srca. V času, ki potrebuje ljubezen in spoštovanje, ni na spregled niti minimalnih oblik ljubezni; strpnosti in sočutja. Pesem se začne z revolucionarnim pozivom, na koncu pa subjekt spozna, da zunanja kritika ni dovolj. Tako lirski subjekt kot sleherni človek v sodobni družbi morata za pot do medčloveškega spoštovanja, blagostanja in pravične družbe najprej odkleniti kanclagerje v svojih lastnih dušah.

»Ledena doba je zmagovalje terorja. Novi kanclagerji so postavljeni v dušah. / Interniranje. Zima, lakota, ekstreminacija. To je čas, v katerem živim. / Pomembno je preživeti. Človek, piši, preživi.« (Osojnik 2010: 40)

Vračam se k pomembnosti vrline poguma. Pesem se konča z vitalističnim pozivom k vztrajanju: »*Človek, piši, preživi.*« (Osojnik 2010: 40) Potrebno je ohraniti svoj glas (oziroma kritično pisanje), ne glede na to, kako temačna se zdi prihodnost človeške družbe. In za slednje je potrebno kritično mišljenje, intelektualni pogum, ki stremi k resnici in pravici. Comte-Sponville piše:

»Vsak razum je univerzalen; vsak pogum edinstven. Vsak razum je brezimen; vsak pogum oseben. Sicer pa je to razlog, zakaj je včasih za mišljenje potreben pogum, kot je potreben za trpljenje ali boj: ker nihče ne more misliti namesto nas – niti trpeti namesto nas niti se bojevati namesto nas – in ker razum za to ne zadostuje, ker resnica za to ne zadostuje, ker je treba v sebi preseči še vse, kar trepet ali se upira, vse, kar bi imelo raje pomirjajoče slepilo ali udobno laž. Iz tega izhaja, kar imenujemo intelektualni pogum, to pa je zavračanje tega, da bi v mišljenju popustili strahu: zavračanje tega, da bi se podredili čemurkoli drugemu kot resnici, ki je nič ne prestraši, tudi če bi bila strah zbujajoča.« (Comte-Sponville 2002: 71)

Pesem *Viktoria dance 2* je nihilistična napoved prihodnosti. Čeprav subjekt še vedno poziva k aktivni držbi, se zaveda, da je do jutra (jutra nove družbe) daleč in da bo pot slehernika proti boljši prihodnosti težka, kakor skozi ogromno gmoto črnine. Strah pred neznanim nas hromi in zadržuje v sedanji družbi. Potreben je pogum za pot k družbi ljubezni in spoštovanja.

»Človek je to, kar napiše. Kar vztrajno reže kamen v srcu. / Besede, ki preživijo porod. Pozabi na jutro, jutra ni. Do jutra / je daleč. Preplezati bo treba to gmoto / črnine, ta vaja iz neskončne nepopustljivosti.

Treba bo odvreči vse: / stokanje, škripanje z zobmi, molk mesta, z oken katerega / te skrivoma opazuje strah. Ulice iz strahu, pročelja iz strahu.« (Osojnik 2010: 41)

V teh in naslednjih verzih beremo o strahu, ki je človekovo najbolj primarno občutje, in nihilističnem pozivu k vztrajanju – potrebno je premagati strah in vztrajati, pa čeprav se zdi, da je naša eksistenca le »geometrija živega neobstoja«. Treba je premagati strah, sicer bo podoba sodobnega človeka zbledela v slabotno podobo živega taboriščnika, ki ga omejujejo pritiski družbe, pa tudi zidovi v njegovi lastni duši.

»Človek stoji na drugi strani / nevidnega zidu v črtasti pižami živega taboriščnika in / hodi po mestu, oblečen v strah. [...] Človek se uči hoditi po geometriji / živega neobstoja. Nauči se že danes. Že danes na dno.« (41)

Junak sodobne literature ni več tragični junak, ki se poda na pot in na njej (morda) propade. Problem sodobnega junaka je, da se na pot, v boj sploh več ne odpravi. In prav to instanco je potrebno premagati – potrebno se je odpraviti na pot v neznano, v boj, pa čeprav je pot težavna in polna ovir.

Lirski subjekt se skozi zbirko nenehno razvija. Ugotavlja, da morda aktivni upor v smislu kritičnega razmišljanja in delovanja ne bo dovolj za pozitivne spremembe. V pesmih se sprašuje tudi o svobodi kot pravici, ki je nujno potrebna vsakemu človeku sodobnega časa, še bolj pa morda umetniku in njegovi umetnosti.

Filozof A. Camus je nekoč zapisal: »*Edini način za spopad z nesvobodnim svetom je, da postaneš tako popolnoma svoboden, da postane sleherno tvoje dejanje znamenje upora.*«

Pesem *Ob branju esejev Jureta Detele* se dotika vprašanja o možnosti svobode v današnji družbi nadzora. Subjekt se vse bolj zaveda, da je edini način za uresničenje svobode v nesvobodnem svetu to, da se popolnoma izločiš iz nesvobodnega sveta, kar zasledimo v verzih:

»Kaj pomeni biti izločen? Vsepovsod in iz vsega izbrisan, / to, kar počneš in ustvarjaš, ni vključeno v nobeno misel, / pogovor ali kolektivno zavest. / Pomeni, da hodiš po svojem kraju kot živi mrtvec, si, a te nihče ne vidi, / vsi gledajo proč, si vsepovsod prisoten, a vsepovsod zunaj.« (Osojnik 2010: 49)

Postavi se v položaj našega najbolj asketskega pesnika in filozofa Jureta Detele, ki se je z svojo energijo boril proti vsakršnemu nasilju in se s svojim radikalnim etičnim ravnanjem osvobodil iz nesvobodnega sveta. Pa čeprav je bila cena za svobodo njegovo lastno življenje.

Osojnik je leta 2004 napisal ganljivo recenzijo haikujev Jureta Detele. Zdi se, da ob branju Detelovih haikujev in Osojnikove pretresljive recenzije, bolje razumemo veličino Detelovih dejanj in impresioniranost avtorja nad njim, saj v zbirki pesem *Ob branju esejev Jureta Detele* ni edina pesem, v kateri se avtor sklicuje na našega najbolj etično naravnane pesnika, ki je svoj osebni etos izkazoval tudi s svojim mogočnim etičnim apelom v svojih pesmih.

»Če en obraz govori iz smrti, umreš. (Jure Detela – haiku)

Ko gre za smrt, umreš. Tudi Juretu ni ostalo drugega. V popolni samoti je brez oklevanja uresničil razodeto istino. In se dobesedno izstradal do smrti, vendar ne v znak izsiljevanja ali protesta, ampak v smeri edinega izhoda, ki mu je ostal. Kar je razumel in uresničil kot naravno dejstvo svoje poezije, njegova preprosta doslednost, predstavlja za nas nekaj strahotnega. Skromna veličina njegovega ustvarjalnega dejanja in uresničenja etičnega instinkta sta za nas nedosegljiva. Razumsko jima sicer poskušamo slediti, izkustveno pa ostanemo daleč zadaj, pretreseni, a polni spoštljivega občudovanja, predvsem pa neskončno impresionirani, da je kdo zmožel ohraniti etično držo navkljub grožnji s smrtjo. Kako daleč proč je to od vsakdanjega egoizma in osredotočenja na sebe!« (Detela 2004: 17/18)

»Glej roko, ki je bleščeča ubila angela In izravnala svet. (Jure Detela – haiku)

Tako je v trenutku, ko ga je pometlo, tudi sam stopil na drugo stran in se izenačil z bitji, za katera se je boril. Ko je na sebe prevzel njihovo usodo, je do konca uresničil zahtevo, ki si jo je postavil, in se zmožel odpovedati sebi. Tako je pokazal, da nesebičnost, tenkočutnost za drugega in popolna odgovornost in predanost drugemu, lahko obstajajo kot živa resnica. Pa čeprav je bilo za to potrebno plačati z lastnim življenjem.« (Detela 2004: 19)

Ob branju zgornje recenzije bralec bolje razume konec pesmi *Ob branju esejev Jureta Detele*:

»To je torej ta pozicija, v kateri ti je dana / popolna svoboda. Postal si kralj zelene mesečine, zunaj med zvezdami, / človek, ki ga ni. Prazna točka večnosti, njen živi dogodek zdaj.« (Osojnik 2010: 49)

Labirint je vse bolj temačen in neprehoden. Zdi se, da lirski subjekt poskuša najti odgovor o vlogi človeka v sodobni družbi prav povsod. Neutrudno išče pot do miru in sočutja v družbi. Ko ugotovi, da družbena angažiranost ni dovolj, se zateče tudi k filozofiji, vrne se k primarnemu vprašanju o dobrem in zlu.

Pesmi *Viktoria dance I* in *Pariške depresije 4* (ki bo analizirana kasneje) odkrivata ključne teme zbirke in sodobne družbe s sociološke perspektive, pesem *Začetek II* pa se zdi najpomembnejša pesem v zbirki z gledišča filozofije.

Z vprašanjem dobrega in zla se ukvarja etika, lirski subjekt pa se v pesmi *Začetek II* sprašuje o pomenu etosa, zato je potrebno narediti razloček med etiko in etosom, pa čeprav sta ta dva pojma v filozofiji mnogokrat povezana.

Etos (grško: ethos) je definiran kot primarni, fundamentalni karakter, moralna naravnost in vrednote osebe, skupine, družbe ali kulture. V umetniškem delu je izražen skozi stil pisanja ali govorjenja. Etos in etični apel umetnika sta namreč neločljivo povezana. Etos je osnova, iz katere izhaja etika, je predispozicija za vsakršno etično ravnanje. Čeprav etika določene osebe, skupine ali družbe vedno bazira na določenem etosu, pa etos ne izhaja nujno iz »priznane« etike. Etika je filozofska disciplina, niz standardov, na podlagi katerih se določa dobro ali zlo, moralno ali nemoralno delovanje. V idealu bi morala etika vsakršne družbe izhajati iz originalnega etosa, vendar pa temu ni vedno tako. Etos je torej tisto poglavitno in primarno – bolj kot katerikoli standard, ki ga uveljavlja etika. Zato nas ne preseneča, da Osojnik kot kritični umetnik v svojih pesmih piše o etosu in ne o etiki.

V pesmi *Začetek II* se lirski subjekt sprašuje o posameznikovem etosu in o primarni dvojici dobro – zlo (ki ju določa etika). Za odgovor na filozofsko vprašanje o dobrem in zlu je zato treba razložiti osnove etike – etike skozi očala sodobnega Zahodnega človeka.

Filozof Badiou v svojem delu *Etika* piše, da etika pomeni iskanje »dobrega načina bivanja.« (Badiou 1996)

»'Etika' naj bi v skladu z zdaj uveljavljenim pomenom te besede zadevala najprej in predvsem 'človekove pravice' – oziroma širše, pravice živega bitja. Tako domnevajo, da obstaja povsod prepoznaven človeški subjekt, ki naj bi mu pripadale nekakšne naravne 'pravice': pravica do življenja, pravica do tega, da ga ne trpinčijo, pravica do 'temeljnih' svoboščin.« (Badiou 1996: 9)

Pomembna je vednost, da je v temeljih sodobne filozofije Zlo dojeta kot primarno in prvotno, etika pa je razumljena kot »vnaprejšnja zmožnost za določitev Zla.« (Badiou 1996) Oblasti je namreč lažje zgraditi konsenz glede določitve slabega, kakor pa dobrega. Zlo je torej »tisto, v razmerju do česar se določa Dobro in ne narobe.« (Badiou 1996).

V pesmi *Začetek II* beremo:

»Ethos pomeni soočenje z zlom. Pesem za zajtrk, pesem za kosilo, / pesem za večerjo. [...] Dobro je ujetnik zla. / Nisem razumel in sem vztrajal pri primarni zli naravi človeka, / vendar je treba stvari postaviti drugače.« (Osojnik 2010: 66)

Badiou piše o tem, da takšna etika človeka opredeljuje kot žrtev, saj »*podreja identifikacijo (univerzalnega človeškega) subjekta univerzalnemu prepoznavanju zla, ki mu je prizadejano.*« (Badiou 1996: 13) S to definicijo se ne strinja in trdi, da jo je treba razglasiti za nesprejemljivo, saj je človek mnogo več kot le »*bit-za-smrt*«, posebnost človeka pa je prav njegov odpor in trmasto nesprejemanje identitete žrtve. V najbolj grozljivih razmerah, v katere je vržen Človek, se namreč pokaže, da ta ni le žival, ampak »*nesmrtna singularnost*«, z neskončno voljo do upora trpljenju in krivicam. (Badiou 1996)

Etos človeka predstavlja upor človeka temu, da se ga misli le kot žrtev, etos predstavlja človekov neprestani boj z zlom. Človeka je potrebno misliti kot univerzalni subjekt, kot bitje upora, ne pa kot golo realnost živega bitja in kot možno žrtev; na kar nas napeljuje »*klasična*« definicija etike.

Badiou piše o tem, da je sodobnost »*čas socializirane inflacije sklicevanja na etiko*«, v katerem se v imenu etike človekovih pravic organizirajo celo vojni pohodi. (Badiou: 1996) Do tega je kritičen, njegove naslednje stavke pa lahko beremo v povezavi s kritičnim ciklom pesmi *Pariške depresije*, v katerem se lirski subjekt odločno postavi proti sodobni vojni:

»Kdo ne vidi, da je v humanitarnih ekspedicijah, v vmešavanju, v izkrcanju karitativnih legionarjev, domnevni univerzalni Subjekt razcepljen? Žrtve so poistovetene z zbegano živaljo, ki jo razkazujejo na zaslону, dobrodelneži pa z vestjo in imperativom. A zakaj ta razcep zmerom vsiljuje iste vloge istim? Kdo ne vidi, da ta etika, ki se ukvarja z bedo sveta, skriva zadaj za svojim Človekom-žrtvijo, dobrim Človekom, belega Človeka? (Badiou 1996: 15)

Badiou vztraja, da je potrebno »*zavriniti negativno in viktimološko definicijo človeka.*« Človek svetle prihodnosti si mora – obratno od tega kar nas učijo – vedno predstavljati Dobro in si v imenu tega Dobrega prizadevati za nastop doslej neslutelih možnosti, misliti tisto, kar bi lahko bilo, namesto le sprejemati tisto, kar je. (Badiou 1996)

Druga razsežnost etike pa se pojmuje kot »*priznavanje drugega*«, »*multikulturalizem*«, vendar pa Badiou ugotavlja, da je resnično stanje bolj zapleteno. Zatiranja so namreč lahko neposredna, izkazujoča se v nasilju in rasizmih, ali pa posredna, prikrita s pomilovanjem in sklicevanjem na etiko. Njegovo razmišljanje se v tej točki poveže s pesmijo *Izbrisano mesto*.

Sodobna etika je v svojem bistvu nihilistična in destruktivna, saj je (ne glede na to, ali je opredeljena kot predstava o Zlu ali kot skrb za drugega) »*etika najprej in predvsem nezmožnost, značilna za sodobni svet, imenovati in hoteti Dobro.*« (Badiou 1996: 27)

»Nihilizmu se iztrgamo samo tako, da razglasimo, da hočemo tisto, kar konservativizem razglaša za nemogoče in da afirmiramo resnice proti želji po nič. Možnost nemogočega, kakor nam to kažejo vsako ljubezensko srečanje, vsaka ponovna utemeljitev znanosti, vsaka umetniška iznajdba in vsaka sekvenca emancipacijske politike, je edino načelo etike resnic v nasprotju z etiko dobrega življenja, katerega dejanska vsebina je odločanje o smrti.« (Badiou 1996: 33)

Prav v zgornjih stavkih lahko razumemo naslednje verze pesmi *Začetek II*, kjer lirski subjekt ugotavlja, da je etos stanje izstopa iz pasti dobrega in zla. Past je prav moralni imperativ, ta nadrejena morala, ki je že vnaprej poveljuje, določa in zapoveduje, etos pa je stanje človeka, ki se izpostavi, ki izstopi iz uveljavljene in vnaprej določene etike Zahodnega sveta.

»Toda ethos je še nekaj drugega, / je stanje izstopa iz pasti dobrega in zla. Človek ne počne dobrih dejanj / zaradi potrebe ali dolžnosti po dobrem ravnanju, ampak zaradi / eksistencialne natančnosti. Ethos ni moralni imperativ, / ampak eksistencialno stanje, rezultat delovanja človeka, / ki se izpostavi.« (Osojnik 2010: 67)

Pomembna je tudi medsebojna povezanost dobrega in zlega. Stvari ne moremo razumeti samih po sebi, ampak moramo gledati širšo sliko. Sodobna družba je nastala iz trenj med dvema poloma, ki sta (tudi) znotraj vsakega posameznika. Duša je kletka dobrega in zla, ni čistega stanja. Vprašanje je samo, kaj bo prevladalo v našem vedenju. Nasprotno od tega, v kar nas poskuša oblast prepričati, pojem zla ni determinirajoč za esenco, za bistvo. In tudi zato je tako pomembno soočenje z zlom.

»V dvojici zlo-dobro je zlo tisto, / do česar se je treba jasno opredeliti v vsakdanjem vedenju. [...] Kaj je sprejemljivo, do kam, / kakšno vlogo igramo v kolektivnem zlu, kako se temu iztrgati? / Pesem za zajtrk, za kosilo, pesem za večerjo in poobedek. / « (Osojnik 2010: 66)

Zadnji stavek se v pesmi trikrat ponovi kot zaklinjanje proti zlu. Pesem se nadaljuje:

»Bog in ethos, to sta dve različni stvari. Sodim / zaradi ljudi, ki so si prilastili avtoriteto Cerkve in / govorijo v njenem imenu. Biti škof je močna droga. / Pesem za zajtrk, za kosilo in dve pesmi za večerjo.« (Osojnik 2010: 67)

Moralni imperativ zahodne družbe temelji na krščanstvu. Berger in Luckmann pišeta:

»S pojmom krščanskega občestva so skušali v evropskem srednjem veku vse ljudi znotraj istega prostora oblasti vključiti v en sam, skupen in nadrejen sistem smisla ter jih tam zadržati. Vemo, da ta poskus ni nikoli v celoti uspel.« (Berger in Luckmann 1999: 31)

Skozi zgodovino se je mnogokrat izkazalo, da moralnega imperativa, ki ga je Cerkev zapovedovala, sama mnogokrat ni upoštevala. Lirski subjekt je kritičen do ljudi, ki izrabljajo

avtoriteto Cerkve. Zato tudi pravi, da sta bog (krščanski bog, v imenu katerega govori Cerkev) in etos (primarni duh človeka) dve različni stvari. Etos bi moral biti eksistencialno stanje svobodnega človeka in ne ujetnik imperativa, ki ga ljudem zapoveduje določena institucija.

Pesem *Začetek II* se konča: »*To je pesem za Jureta Detelo.*« (Osojnik 2010: 67) Pesem je posvečena Juretu Deteli, kar bralca ne preseneti – pesnik je pesem o etosu posvetil človeku, ki je v življenju sledil svojemu individualnemu etosu. Razlagal ga je skozi svojo umetnost in izjemno etično držo do vsega živega ter se ni nikoli podredil vnaprej določenim družbenim konvencijam in imperativom. Pesem je posvetil človeku, ki je ob pomoči etosa resnično znal izstopiti iz pasti življenja, imperativa dobrega in zla.

5. Dvojnost lirskega subjekta in njegova kriza smisla – Notranja opozicija

5.1. O krizi smisla v sodobnem človeku

Kako je sodobni človek »padel« v krizo smisla in od kod ta izhaja? Berger in Luckmann v delu *Modernost, pluralizem in kriza smisla* pišeta o modernih družbah, za katere sta značilna sekularizacija in pluralizacija, »dekanonizacija« starih sistemov vrednot in »strukturna« kriza smisla, ki je izšla iz modernega pluralizma, saj je ta sprožil »veliko relativizacijo sistemov vrednot in tolmačenj« teh sistemov. (Berger in Luckmann: 1999)

»Odprto ostaja, ali moderni pluralizem nujno vodi h krizam smisla. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da v visoko razvitih industrijskih deželah, torej tam, kjer je modernizacija najbolj napredovala in je moderna oblika pluralizma najbolj prišla do izraza, redi vrednot in zaloge smisla niso več skupna last vseh pripadnikov družbe. Posameznik dorašča v svetu, v katerem ni ne skupnih vrednot, ki bi določale delovanje na različnih življenjskih področjih, in ne ene same resničnosti, ki bi bila za vse istovetna.« (Berger in Luckmann 1999: 29)

Moderni človek tako »izgublja samoumevnost« in orientacijo v svetu, saj subjektivni svet posameznika ne sovпада v celoti z družbeno definirano resničnostjo. (Berger in Luckmann: 1999) Posledično ima lahko vsak posameznik svoj osebni smisel, svoj osebni etos. In če smisel posameznika odstopa od zapovedane norme družbe, poskuša oblast obvladati širjenje »nevarnih« misli, saj želi, »da se zaustavi odstopajoče mišljenje in ponovno vzpostavi prejšnja 'nepremišljena' samoumevnost.« (Berger in Luckmann 1999: 41) Tista samoumevnost, s katero se človek ne sprašuje o svojih nazorih, vlogi in identiteti v družbi, s katero je sodobni človek apatičen delavec in hvaležen potrošnik. V običajnih razmerah je mogoče institucijam mišljenje do neke mere nadzirati. »Pluralizem pa, nasprotno, nadzor

znatno otežuje.« (Berger in Lucmann 1999: 41) V predmodernih časih so vnaprej določene samoumevnosti obsegale večinski del človekovega obstoja, modernizacija pa je to stanje popolnoma spremenila. Le še rojstvo in smrt sta usodni, vmes v življenju pa je množstvo možnosti, ki sodobnega človeka silijo v nenehno izbiranje.

»Pluralizem neprestano vsiljuje alternative, alternative silijo k razmišljanju, razmišljanje spodkopava temelj vseh inaič »nedotaknjenga sveta« - namreč njegovo samoumevnost.« (Berger in Luckmann 1999: 41)

Pluralizem tako ustvarja krizo smisla, po drugi strani pa omogoča posamezniku (ki uspe krizo smisla preseči) kritično mišljenje, izven imperativa družbe. Vendar pa je preseganje krize smisla težavno in tako je temeljna struktura modernih družb vzrok modernih kriz – ekonomske, gospodarske, socialne in eksistencialne krize modernega Zahodnega človeka, ki mnogokrat zaradi strahu in nevednosti obtožuje in sovraži »Druge« – tujce, prekarce, ljudi drugačnih veroizpovedi in nacionalnosti. S prelaganjem negativne odgovornosti na Drugega se megla zmedenosti in dezorientiranosti vsaj za trenutek razkadi in sodobni zahodni človek ima za trenutek spet možnost vzpostaviti si svojo oazo smisla, pa čeprav na račun Drugega.

Tudi lirski subjekt v *Izbrisanem mestu* doživlja eksistencialno krizo. Vendar pa je subjekt – ter s tem kritični umetnik – v sodobnem svetu nosilec čisto »nove« krize smisla. Za kritičnega umetnika, intelektualca, ki razume motorje, ki poganjajo današnjo kapitalistično družbo, polno medijske manipulacije in nadzora, je stara, strukturna, moderna kriza smisla že prešla, ni več strahu zaradi odtujenosti, dezorientiranosti, nevednosti. Zdaj se je znašel v današnjem grotesknem svetu. Nova kriza smisla izhaja prav iz vednosti o zlu, ki poganja civilizacijo in apatičnega delovanja slehernika. In iz slednjega izhaja tudi krivda – vednost o krivicah, nadzoru, neenakosti, diskriminatornih vojnah, fundamentalizmih, prihajanju ekološke katastrofe – toda apatija. Vemo, v kakšnem svetu živimo, a ne zmoremo premika, izpostavitve, upora družbi zla, kot sta to zmogla asketski pesnik Jure Detela in romantični filozof Gerard de Nerval. Lirski subjekt vse to ve in od tod izhaja njegova krivda: zaradi njegove razdvojenosti, dvojnosti, ko je na eni strani kritičen do krivične družbe, a po drugi strani ve, da je sam del tega grotesknega sveta. In prav tako se počutimo tudi bralci zbirke *Izbrisanost mesto*. Sodobni človek ni več »le« neveden, zdaj je ignorantski. Ne prizna si, da ima moralno odgovornost do celotnega človeštva. In v svojih vsakdanjih življenjih ne bomo ničesar spremenili, ker nismo sposobni radikalne etične drže. Šele ko bo prišel konec

civilizacije, Beckova »skupnost strahu«, se bomo na prelomu prisiljeni opredeliti do dobrega in zla. Zlovesče vprašanje je, na katero stran bomo stopili.

5.2. Analiza pesmi

»Mislim, da imam estetski napad, nek občutek za red, / čeprav simpatiziram s kaosom, anarhijo. / Pravzaprav hkrati stojim na dveh bregovih reke. Hodim po obeh straneh. / Razjedajo me najbolj banalna poželenja.« (Osojnik 2010: 36)

Pesem *Pariške depresije 4* je ena najpomembnejših pesmi v zbirki, saj v njej lirski subjekt spregovori o tisti notranji razklanosti, dvojnosti, o kateri subtilno govori skozi celotno zbirko. Njegova notranja krivda izhaja iz vedenja, da hkrati stoji na dveh bregovih reke, hodi po obeh straneh. Po eni strani ga je groza krivic in nasilja, ki ju proizvaja uniformirana družba, simpatizira s kaosom, po drugi strani pa tudi njega razjedajo najbolj banalna poželenja. Zaveda se svoje »dvakratne mere hrepenenja« – hrepenenja po velikih stvareh, pravični družbi, v kateri bo imel človek človeka vredno življenje, ter po drugi strani hrepenenja po banalnih stvareh, ki ga potešita potrošništvo in spektakel. Je kritični umetnik, ki se sprašuje po lastnih etičnih koordinatah, obenem pa aktivni akter družbe spektakla, čeprav se zaveda, da je slednja le predstava, sama po sebi brez pomena, kljub zavedanju da: »človek živi iz notranjosti, med nerjavečimi traverzami okostja, / na mrazu in ničevosti.« (Osojnik 2010: 37) Notranja krivda izhaja iz njegove »lakote in veščine, / ki hodi po obeh straneh hkrati« in prav zaradi svoje razklanosti se čuti majhnega in nevrednega velikih skrivnosti (življenja). »Oživijo največje skrivnosti in jaz sem njihov nevreden gost.« (Osojnik 2010: 38)

Kljub njegovi soudeleženi v družbi spektakla pa jedro pesmi *Pariške depresije 4* ostaja aktivna kritika prav te in kritika družbe »zmagovitega« nasilja. Lirski subjekt vojno kritično in cinično primerja s spektaklom. Sodobni človek je postal tako apatičen do resničnih grozot, kakor da so slednje le televizijski spektakel, filmska predstava, pa čeprav vsi vemo, da se resnična vojna ne konča s podelitvijo oskarjev, ampak z opustošenjem in smrtjo.

Postmoderna družba se imenuje družba spektakla,⁵ v kateri vse privzema podobo spektakla, vladata pa ji blago in denar. V družbi spektakla postane pomembna vsakršna podoba, ki jo je mogoče prodati kot produkt, vsebina pa se ukinja. Tako pesnik zapiše:

---

⁵ Tako sodobno družbo poimenuje Guy Debord v delu *Družba spektakla*

»In tudi za živo podobo sveta se mi zdi, kot da gledam film, / ki ga globoko v telesu proizvajajo digitalni nizi električnih sunkov, / nekakšna programska oprema, ki vse to proizvaja, to virtualno grafiko, / ki jo doživljam kot ljubezensko pravljico. Toda ta spektakel se ne konča kot / filmska predstava ali podelitev oskarjev, ampak z *de facto* porušenimi / domovi in sto tisoč ali milijon žrtvami, ki niso samo spektakelsko mrtve, / ampak zares, na način noge, ki jo odtrga mina« (Osojnik 2010: 36)

Sprašuje se, v čem je problem vsakdanjosti. Morda prav v pomanjkanju kritičnega glasu ljudi sveta, ki so seveda *a priori* proti vojni, vendar pa se nihče več ne zgane, vse dokler se grozote in nasilje ne pojavijo pred našim hišnim pragom. Morda je problem vsakdanjosti prav pomanjkanje močnega, aktivnega sočutja, saj tisti, ki nismo neposredno ogroženi, ne zavračamo nasilja dovolj odločno in glasno.

»In če je civilizacija odpovedala na ravni ekonomije in politike, / v čem je problem vsakdanjosti? Seveda ne sme biti nasilja, / ampak civilizacijo je težko zagovarjati, še vedno ne znam pojasniti, / kaj bi bilo narobe z zlom, vse na tem svetu ga opravičuje, razen trpljenja žrtev.« (Osojnik 2010: 37)

Pesem se osredotoča na mogočno farso vojne v Iraku in lirski subjekt se od nje distancira, ko pravi, da pustimo ob strani pretveze o preventivnih posegih saj vsi vemo, da gre za pošastne zločine in krivice. Odločno se postavi proti vojni, ki je v Iraku terjala najmanj 400.000 žrtev, porušila nekoč sekularno državo, jo potisnila v državljansko vojno, uničila infrastrukturo in gospodarstvo, nasilno izvažala zahodnjaško demokracijo in s tem posilila lokalne tradicionalne vrednote ter nekoč trdno državo, v kateri so sobivali ljudje različnih verovanj, pahnila v »*tematski park islamskega fundamentalizma*.« (Videmšek 2011) V pesmi beremo:

»Je pobijanje Palestinecev dosežek civilizacije? / Je bilo zrnavanje Faludže z zemljo stvar zahodnjaške norme? / Ne gre za abstraktna vprašanja, ampak za premišljevanje o lastni usodi. / Je odločitev, da se uprem zmagovitemu nasilju, odgovor na vprašanje / o civilizirani družbi? Pustimo pretveze o vnaprejšnjih napadih in / preventivnih posegih. Vsi vemo, da gre za pošastne zločine / in krivice, ki jih ne more oprati noben whitmanovski / pozdrav demokraciji.« (Osojnik 2010: 37)

Osojnikov lirski subjekt ugotavlja, da na videz abstraktna vprašanja v resnici pomenijo premišljevanje o lastni usodi. Kako smo prišli do točke, na kateri se sodobni Zahodni človek, prežet s strahom, paranojo pa tudi z uničujočim kompleksom boga do sočloveka postavlja v dve opoziciji: v prvem odnosu do mističnega Drugega zavzame hinavsko, pomilovalno, dobrohotno vlogo civiliziranega dobrotnika, v drugem odnosu pa zavzame držo vsiljivega, nasilnega kolonizatorja.

Subjekt se odločno distancira od pomilovalnega ali pa nasilnega odnosa do sočloveka. Genocid v Palestini in »čiščenje« upornega Iraškega mesta Faludže sta zločina, ki bi morali svetovno javnost dvigniti na noge. A to se ni zgodilo, le malo je v svetu kritičnih subjektov, ki aktivno nasprotujejo zločinom in krivicam. Sprašuje se, ali je upor zmagovitemu nasilju odgovor na vprašanje o civilizirani družbi? Kajti nasilje je zmagovito, vse opravičuje zlo in od vojn imajo dobiček in korist vsi – vsi razen trpečega, lačnega, prezeblega civilnega prebivalstva. Potrebna je vrnitev k etosu, občutek odgovornosti do sočloveka in pa srčnost za boj proti zmagovitemu nasilju. Kajti, kot pravi Kosovel:

»Krivica je krivica, naj se godi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. *Kajti tudi eden je človek.* Naše načelo je: *za človeka.* » (Kosovel 2012: 18)

Pesem *Nov dan* je kritična do neoliberalistične ureditve sodobne družbe. Je pa tudi pesem o krizi smisla v sodobnem človeku, ki je le še razpršen subjekt, brez ciljev, saj neoliberalizem ne nudi nikakršnega jamstva za prihodnost.

»Neobstoječ, razpršen subjekt živi iz dneva v dan. / Neoliberalizem ne nudi jamstva.« (Osojnik 2010: 21)

Kljub popolni krizi smisla, ki jo doživlja subjekt, potisnjen v družbeni red neoliberalizma, je pesem *Nov dan* prijetna za branje. V tem se kaže ena od izjemnih značilnosti pesniškega sloga Iztoka Osojnika: zmožnost, da kljub težavni tematiki pesem še vedno izpade lahkotno in predvsem samoironično. Lirski subjekt govori o protestantskem občutku krivde – iz katerega se je sicer razvil kapitalizem. Čas je postal denar. Vse se spreminja v tržno dobrino, postali smo ujetniki kapitala, pri čemer je tudi naš prosti čas (leno nedeljsko dopoldne) le še blago.

»Uštel sem se glede vremena, sicer pa sem računal na leno / nedeljsko dopoldne, zaradi česar me preganja protestantski občutek / krivde, ker nisem naredil še ničesar – s spiska stvari, / ki jih je treba narediti – več kot dvajset jih je.« (Osojnik 2010: 21)

Sprašuje se, kaj mu v kapitalistični družbi, prežeti z neoliberalizmom, pomeni znanje o svetu, o samem sebi. Vse, česar ne moremo pretvoriti v blago, je postalo brez vrednosti. Ni več pomembno, da se izoblikujemo kot subjekti znanja, saj se moramo vedno znati »prodati« kot objekti.

»Kaj naj zdaj z vso teoretično kramo, / ki sem jo s takim naporom kopičil več kot pol življenja? / Odkril sem, da še za starinarja nisem, ker samo površno poznam / svoje pohištvo.« (Osojnik 2010: 21)

Neoliberalizem lahko razumemo kot zadnjo fazo kapitalizma, kot ideologijo, katere zagovorniki v javni diskurz vnašajo idealizirano podobo prostega trga in potrošništva. Cilji so enotni globalni trg, prost pretok blaga in storitev, konkurenčnost in individualizem. Namesto povezanosti med ljudmi se razvijata manipulacija in tekmovalnost. Ni več pristnih odnosov, ljudje drug v drugem vidijo le blago z nižjo ali višjo vrednostjo, povsod vlada konkurenca, ki je postala »simptom prilagajanja vrst«, kar razberemo tudi iz zadnjih verzov pesmi *Nov dan*:

»Kakršno vreme, takšna pesem. / Tu je na delu nekakšna naravna povezanost. / Sicer pa je ozračje produkt živih bitij. / Neoliberalizem je torej nekakšno naravno stanje. / Konkurenca je simptom prilagajanja vrst in njihovega razvoja.« (Osojnik 2010: 22)

V pesmi *Oda Gerardu de Nervalu* se lirski subjekt spopada s filozofskimi vprašanji. Samorefleksijo opravlja ob velikih pesnikih in filozofih. V večjem delu se navezuje na francoskega romantičnega pesnika Gerarda de Nerval, ki je bil v svojem življenju velik posebnost, iz pesmi pa lahko razberemo tudi reference na Kafko, Heideggra in Kosovela.

»Tvegati ta konflikt ali celo instrumentalizirati / nekakšno dvojno življenje, saj je odziv vsakdanjosti hujši od ugriza psa, / najhujša pa je bolečina, ki prizadene najbližje, nič ne zagriže tako močno kot / očitajoč pogled 'upravičene' prizadetosti. / Vzpostaviti dvojno življenje v dopuščanju, / pristajanju na vsakdanjost, do mere, ki omogoča 'odprtost'.« (Osojnik 2010: 29)

Zaveda se, da lahko ohranja pristne odnose in sledi svoji visoki etični drži, toda v tem primeru bo izločen iz družbe, oziroma bo z njo v konfliktu. Rešitev išče v dvojnem življenju, sprašuje se, kako je mogoče preseči konflikt med vsakdanjostjo in odprtostjo. Kako je mogoče živeti dvojno življenje, med vsakdanjostjo, ki je hujša od ugriza psa, in odprtostjo, ki človeku omogoča samosvoje življenje. Kje je meja, rob, na katerem še lahko živijo »avtsajderji«, ljudje na robu družbe, nesprejeti, ker se morajo še naučiti družbenih praks in verjetij? Ljudje, kot je Gerard de Nerval, ki prihajajo iz drugega sveta, ki se morajo še priučiti, kako stopiti na tramvaj in žigosati vozovnico?

»Prosim, pustite mojo svinjo na miru, prihajam iz drugega sveta, / stekli psi in naduti pobiralci parkirnine, / kaj takega je mogoče samo tam, kjer se kopičijo presežki, / človek je socialna žival, / jaz pa moram izučiti svojega urarja, / kako naj precedi plamen, / kako normalno stopiti na tramvaj in žigosati vozovnico.« (Osojnik 2010: 29)

Lirski subjekt se v drugem delu pesmi iz razmišljanja o življenju Gerarda de Nervalu prestavi v svojo notranjost, v razmišljanje o sebi. Prizna si, da ni veliki duhovni revolucionar, da je z vsem svojim duhom vpet v banalno vsakdanjost in da je konec koncev prav tisto stvarno življenje, ki se ga z vsemi silami brani, prvo. Je razosebljen, njegova misel, duh ni povezan z njegovimi dejanji, ki odražajo bizarno vsakdanjost, ne zmore premika v enost duha in telesa.

Goran Dekleva v recenziji na zbirko podobno opisuje lirski subjekt:

»Subjekt, ki je vselej že soudeležen, subjekt, ki mu najbolj vsakdanje življenjske prakse preprečujejo, da bi mogel reproducirati pilatovski shematizem romantične dihotomije med umazanim svetom in lepo dušo ...« (Dekleva 2010: 15)

»Sicer pa sploh ne vem več, kaj sem hotel povedati. / Najbrž sem hotel izzvati resnico, / ampak resnica na papirju govori drugače kot v sanjah, / stvarnost pa trikrat premisli, kaj reče, ker se razkrije šele dodobra zastrta, / in konec koncev je stvarno življenje, ki se ga z vsemi silami branim, prvo. Hranim ga / s plameni svoje duše, razgorel sem duha, da je ojeklenel do pozabe samega sebe, / gorim v prebrisanem plamenu brezsebnosti. / Tu se človek dotika največje skrivnosti.« (Osojnik 2010: 31)

Ljudje se zavedamo, da je svet, v katerem živimo, v nasprotju s samim seboj, toda zakaj ne izvedemo revolucije? Zakaj ostajamo vpeti v zlagano resničnost, zakaj takšno družbo branimo? To je ključna človekova skrivnost, ki lirskemu subjektu še ostaja nerazkrita.

Prva pesem o Malebranchu je tako kot *Oda Gerardu de Nervalu* zapleten mozaik miselnega toka lirskega subjekta, v katerega avtor mozaično vstavlja svoje filozofsko razmišljanje, povezano z razmišljanji velikih filozofov in umetnikov.

Zaveda se, da ni pomembno, ali bo pisal družbeno kritiko v imenu kolektiva ali iz svojega lastnega dožemanja. V pesmi beremo: »*Stvar se ne skriva v uporabi prave glagolske / osebe, ampak v sproščenosti duha.*« (Osojnik 2010: 62) Glagolska oseba ne bo prinesla bistvenih razlik, ampak bo to storila šele iskrenost, sproščenost duha, ki izvira iz samorefleksije.

Konec pesmi prikaže opozicijo med strukturo in individuumom. Pesem ponuja dve možnosti za sodobnega človeka, ki živi v dveh svetovih. Na eni strani pobeg iz te družbe, v kontinuiteto, kar prinaša določene posledice. Na drugi strani pa dvojno življenje, pretvarjanje,

da je vse v redu, življenje od dogodka do dogodka in notranja samorefleksija. Toda, kaj lahko stori en sam posameznik. Tudi, če je pogumen in se upre, ga bo struktura uničila. Mali človek je postavljen nasproti vseobsegajočemu kapitalističnemu »parazitu«, zato se subjekt počuti onemogočenega.

»Človek torej živi v dveh svetovih: / z eno nogo v svetu kontinuitete in z drugo od dogodka do / dogodka kot invalid, ki mu je pogorel tobak v pipi. / « (Osojnik 2010: 63)

Pesem na Kosovela je romantično spisana pesem o hrepenenju, ki predstavlja neko neodvisno, drhtečo silo, stanje veselja. Za umetnika hrepenenje pomeni potrebo sesti za tipkovnico in pisati, ustvarjati.

»hrepenenje je stanje veselja, nekaj, kar deluje kot / električna napeljava, človek se dotakne ali pa ne, / čeprav elektrika teče tudi, ko ga ni blizu, ko / nič ne divja po duši, zgolj potreba sesti za / tipkovnico, pognati meh za kantato, se prepustiti / poskakujoči množici črk, zlomljenim zvokom tipk, / se v živo dotakniti hrepenenja, tega velikega črva / v človeku, v njegovi temni notranjosti.« (Osojnik 2010: 51)

V okviru analize dvojnosti subjekta pa se zdijo najpomembnejši naslednji verzi:

»sicer pa je vse v duši, v koktajlu jecljanja in cinizma, zanosa, nonšalance, vzvišenosti nad svetom ali pomirjenosti. Človek je pomirjen z vesoljem, težje pa je na hišnem pragu.« (Osojnik 2010: 50)

Lirski subjekt se zaveda, da je za pozitivne spremembe potrebno več kot le revolucionarni boj in kritika oblasti. Kot je ugotovil že v povedi: »*Novi kanclagerji so postavljeni v dušah.*« Najtežavnejša pot za vsakega človeka je pot v njegovo lastno notranjost. Najtežje se je povprašati o svojih dejanjih, svojih dobrih in slabih lastnostih. Najtežje se je opredeliti do dobrega in zlega prav v stvareh, na katere imamo neposredni vpliv, najtežje je »na hišnem pragu«. Veliko lažje je pravičniško kritizirati, se distancirati, biti strpen ali pa zavzeti moralno držo do stvari, ki se dogajajo na drugem koncu sveta, do grozot, ki se nas samih ne bodo nikoli dotaknile. Slehernik občuti obžalovanje nad grozotami vojn, lakote ali ekoloških katastrof v tretjem svetu. Vendar pa je za pravo etično držo potrebno mnogo več – potrebno je v svojem lokalnem, vsakdanjem življenju poskušati izboljšati svet, odnose med ljudmi, se zavedati, da smo vsi soudeleženi v globalnih krivicah, poleg tega pa se aktivno postaviti v opozicijo do nasilja, ki se dogaja pred našim hišnim pragom. Kajti vedno in povsod se dogaja nasilje, pred vsakim hišnim pragom so, pa čeprav majhne, krivice, ki jih je potrebno popraviti.

Človeku je prav zato potrebna tudi vrlina širokosrčnosti, ki nas ločuje od pokvarjenosti, strahopetnosti in sebičnosti. »Širokosrčnost nas dviguje k drugim, bi lahko rekli, in k nam samim, če se osvobodimo našega majhnega jaza.« (Comte-Sponville 2002: 137)

6. Večno iskanje oaz smisla - Vrnitev iz labirinta

6.1. O veličini lepote

»To je najtežja pesem, ker govori o košuti. / Govoriti, da je košuta lepa, je nesmiselno. Čeprav resnično. / Nesmiselno je hvaliti / košute v jutranjem mraku na robu planote nad reko Reko. / Neskončno ganljive. Ali še več. Pretresljive. Čarobne. Dolgonoge. / Ali v večernem mraku, ko se bližajo potoku z zibajočo hojo, / nekaj prosojnega in svetlega se te dotakne, / prekrižaš pogled s čisto mehko.« (Osojnik 2010: 7)

Simbol košute je izredno pozitiven in predvsem ženski simbol. V *Slovarju simbolov* preberemo, da je lepota košute »povezana z izrednim bleskom oči: pogosto se njen pogled primerja s pogledom dekleta.« (Chevalier – Gheerbrant 2006: 252) Slednje lahko preberemo tudi v zgoraj zapisani pesmi *Oda košuti*, kjer avtor opiše pogled košute kot pogled čiste mehko. Njena simbolika izhaja že iz antične Grčije, kjer je košuta veljala za sveto žival, ki je skupaj z jelenom spremljala divjo boginjo lova Artemido. Germ v *Simboliki živali* piše:

»Ob deviški Artemidi ima jelen pomene, ki so enaki simboliki košute – predstavlja lepoto, milino, nravno čistost, zadržanost, plašnost in sramežljivost.« (Germ 2006: 65)

Tako jelen kot košuta sta simbola vzvišene ljubezni in simbola asketskega življenja, ki ljubi samoto in beži pred nasilnim hrupom sveta. Košuta je tudi simbol neutrudnosti in modrosti – košuta z zlatimi rogovi in bronastimi nogami, ki je pred Heraklejem bežala vse do dežele sanj, predstavlja njegov lov za modrostjo. (Chevalier – Gheerbrant 2006) Košuta pa je na koncu tudi simbol občutljivosti kot stanja, ki je nasprotno vsakršnemu nasilju. Ta pomen se zdi še posebej pomemben za lirski subjekt, ki v simbolu košute išče oazo smisla, medtem ko se sprašuje o tragičnih resnicah sodobne družbe.

Prva in najlepša pesem v zbirki, *Oda košuti*, zato pride do pravega izraza prav na koncu. Pesem je polna estetskih podob in izkušenj v očeh zrelega človeka. Podobe pa se razširjajo od bližnjih podob domače potice v božičnem času do eksotičnih podob himalajskih ledenikov. Po tem ko se prebijemo skozi kritično, celo nekoliko tragično in temačno zbirko, v svoji polnosti

miline pride do pravega izraza pesem, ki razkriva, kako težko je v sodobnem svetu napisati pesem o lepoti. Čas romantike je pozabljen in oaze smisla se zdijo umetniku le še fatamorgana v puščavi. Prav zato je za pisanje ode lepoti umetniku potreben pogum.

»Je nekaj krhkega, / da zaječi srce. In je strah, da bo verz skrenil in pohodil sledi. / In vendar je tudi pogum.« (Osojnik 2010: 7)

Pesem *Oda košuti* pa ni le pesem o lepoti, ampak simbolizira tudi oazo smisla. Oazo smisla lirskega subjekta, pa tudi čutečega bralca oziroma vsakega človeka, ki kljub grozotam še vedno verjame, da sta svet in življenje v svojem bistvu neskončno lepa. Pesem je sestavljena iz drobcev, ki opisujejo veličino in lepoto narave ter ljubezni in lepote polnih drobcev iz posameznikovega življenja.

»Je tišina snega zgoraj nad božično potico. [...] Je negibnost jutra, ki ga ovije rosa [...] Je zaveza znanju z velikih celin [...] je dih severnega vetra, skrivnost brez skrivnosti, / sinjemodra daljava odprtega morja in vonj sivke, ki prisluškuje nad ravnico / šelestenju oljk, trt, kompaktni vročini popoldneva in petju škržatov. / Je trenutek, ko človeku otpne srce, / divjina narave in / izurjena roka igralca na sitar, ki večeru izvablja ritmično ekstazo.« (Osojnik 2010: 7/8)

Tudi v drugih pesmih, v katerih se subjekt spopada s krizo smisla, ali pa s krizo pisanja in izgubo umetniškega navdiha, vedno najde rešitev v miselnem pobegu iz betonske družbe, v divje zelene pokrajine, ki mu pomagajo do notranjega miru in ponovne vzpostavitve smisla.

Goran Dekleva je v recenziji na zbirko *Izbrisano mesto* zapisal:

»V Izbrisanim mestu se torej Osojnikov pesemski subjekt, ki se sicer razume kot notranje razklana in, v smislu družbene veljave, na margino ali celo onkraj nje potisnjena figura, vendarle lahko opira na prav nič fatamorganično, realno obstoječo lepoto, ki jo odkriva v neomadeževani naravi in vrhunski umetnosti.« (Dekleva 2010: 15)

Tudi na sredini zbirke, med težkimi pesmimi, ki govorijo o vprašanju posameznika v družbi, ki iz trpljenja človeka (in narave) ustvarja dobiček, bralca avtor za trenutek pomiri s pesmijo *Košutnik 2*, ki je nostalgичno spisana oda pomirjujoči, skrivnostni in kratkotrajni lepoti.

»Govorim o sijaju duše, o iskri smeha v zenici, ki se blešči. / O valu, o živi jadrnici, o kostanju, ki ga češe severni veter / v poletnem soncu. Nekaj svilenega, človek položi dlan / na srebrni mah, na rjavo

barvo kože. Nekje se sliši / zvok piščali iz trstike, za katerega pravijo da izvira na devetem nebu.«
(Osojnik 2010: 26)

Lirski subjekt se skozi celotno zbirko sprašuje o tem, kakšno mesto ima on v nepravičnem svetu in kako se upreti zmagovitemu nasilju. Želi se vrniti iz labirinta, ki je sodobna družba in življenje v njej. Tako kot se je Tezej po svojih stopinjah in s pomočjo Ariadne niti uspel vrniti iz Minotavrovega labirinta, se tudi umetnik iz labirinta življenja in premišljevanja o družbi vrača nazaj k smislu. Kljub strahu, da bo verz skrenil in pohodil sledi, se uspe vrniti k čisto svojemu smislu eksistence. Ne najde ga v velikih dejanjih in besedah, ampak v malih stvareh, ki človeka ohranjajo človeškega. V ljubezni do divje narave, sočloveka in samega sebe. Zdi se, da na koncu kljub vsej kritiki in samokritiki ugotovi, da lahko človek tudi v svojem malem srcu ustvari veliko poletje, saj se zbirka s pesmijo *teh nekaj pesmi, navrgel sem jih prgišče* konča umirjeno in optimistično:

»barka je čakala ob pomolu / bil sem srečen, medtem ko ste pili čaj« (Osojnik 2010: 78)

»morda je to dovolj, ljubiti v tekmi z vetrom / ki biča moj zaliv / beli, puhasti spomini, zgoraj na nebu / in oblaki v moji glavi / nagnem steklenico, zgoraj je nebo, neznosno belo / ampak nebo je tudi v mojem srcu / ko bom napolnil barko z veliko ledeno planjavo živih sanj in lakote / danes tako živ in jutri samo še spomin na človeka / z nožem v zenicah / mislim, da sem zvečer blodil po belem gozdu / mesečina me je udarila kot pečat / ah, kričal sem, kričal / v tišini gozda / rastejo telohi« (Osojnik 2010: 78/79)

Zadnja pesem v zbirki nas navda z občutkom pozitivnega konca. Lirski subjekt se zaveda svoje majhnosti in minljivosti, a imamo občutek, da je s tem pomirjen. Pesem je prežeta s preprostimi opisi trenutkov, ki človeka osrečijo, fasciniranostjo nad lepoto morja in nočnega gozda ter zavedanjem, da je kljub grozotam svet še vedno zelo lep, naš svet in edini svet, ki ga imamo. Subjektovo kričanje v mesečini je katarzično, odrešujoče kričanje. Morda je dovolj ljubiti, čeprav ve, da je življenje nenehen boj. Tema, v katero zre, ga še ni použila, ni postal podoben pošastim, s katerimi se bori. V njegovem srcu je nebo (neznosno belo).

6.2. O veličini preprostosti

V pesmi *Zgleda, da se plošča premika* avtor zapiše:

»potrebujemo kakšno svežo lopatko za malto / kakšne rožnate zajce in kanibalistične obrede šamanov, prevzemajočih podjetja / navaditi se na udobje, vendar ga ne koristiti / stopiti na zrak, oblačno nebo skriva zvezde / ampak sosedovega psa to ne moti, zalaja« (Osojnik 2010: 16/17)

Vsa trpljenja in vsakršne krize so omejene izključno na človeka, ki se bojuje, trepeta, ljubi, sovraži, živi in umira v kratkem trenutku življenja na tem mladem svetu. Svet po svojih ustaljenih tirnicah teče vedno naprej in se na človeka ne ozira. Pa tudi naš svet je le majhna modra pika v ogromnem, rastočem vesolju. Le ljudje v svoji eksistencialni krizi potrebujemo vedno nove boje, upanja, potrebe, razloge in razlage smisla. Kanibalistične obrede šamanov, rožnate zajce, ki bodo polepšali duha in lopatke za malte, s katerimi bomo znova zgradili, kar smo uničili. Prelepa narava in neskončno vesolje pa sta od naših zunanjih in notranjih bojev ločena, neodvisna in do njih popolnoma indiferentna. Konec koncev pa niti ne potrebujemo velikih primerjav z lepoto narave ali neskončnostjo vesolja – tudi sosedovega psa oblačno nebo prihodnosti ne moti, zalaja.

In v svojem bistvu, ko se postavimo onkraj zapovedi in norm družbe, onkraj vseh filozofskih, institucionalnih in religioznih prepričanj, ko odstranimo vse preobleke, maske, pohlep, pričakovanja, želje, pogubna sovražstva in nasilne ljubezni, ostane preprosto življenje, ki ga je lepo živeti in ki je »*Zelo lepa stvar*« – prav takšno kot ga opiše turški pesnik Cevdet Anday:

»Res je, živeti je lepa stvar
in če je povrhu še vreme lepo,
oh kako šele, če si čil in zdrav
in če imaš delo,
oh kako šele, če imaš čisto srce
in če si pošten,
če te ni strah samega sebe,
če te ni strah nikogar na tem svetu,
če verjameš najboljšemu prijatelju,
če vedno pričakuješ lepe dneve,
če verjameš vanje;
in če je povrhu še vreme lepo
je živeti res lepa stvar,
resnično lepa.« (Žagar Akyol (ur.) 2008: 26)

7. Zaključek

V času pisanja diplomskega dela (poletju 2015) se zdi tematika pesniške zbirke *Izbrisano mesto* avtorja Iztoka Osojnika aktualnejša kot kdajkoli prej. Vseobsegajoči vojni na Bližnjem Vzhodu in v Afriki ni videti konca, zmagovito nasilje še naprej kraljuje, valovi migrantov, prebežnikov vojne, lakote in nasilja pa se v velikanskih valovih zgrinjajo v Evropo, ki jo je ohromil strah. V času, v katerem bi se morali ljudje sveta povezati in upreti vojni in zločinom, je etika zahodnega sveta zatajila, saj Zahodni človek pred sočlovekom gradi zidove in se skriva v svoji utrdbi civilizacije in blagostanja. Tako lirski subjekt kot kritični bralec oziroma človek sta se znašla »na križišču dveh poti, od katerih ena pomeni rast in druga umiranje«, kot beremo v eni izmed pesmi.

Če vprašanje lirskega subjekta »je odločitev, da se uprem zmagovitemu nasilju, odgovor na vprašanje o civilizirani družbi?,« beremo kot retorično vprašanje, nam zbirka skoraj že poda odgovor na vprašanje, kako živeti v sodobni družbi, polni nasilja, zločinov, cenzure in pohlepa. Potrebno se je kritično, na ravni dejanj upreti civilizaciji, ki želi človeka ali uniformirati ali pa odriniti na rob družbe, celo izbrisati.

Seveda pa ne smemo pozabiti, da je prvo in najpomembnejše dejanje slehernika kritični vpogled v svojo notranjost: potrebno se je upreti strahu, sovraštvu in udobnim lažem, ki se razraščajo v naših srcih, potrebno je odkleniti kanclagerje v naših lastnih dušah. Če bomo pogumno in širokosrčno vztrajali v naših zunanjih in notranjih bojih ter verjeli v možnost Dobrega, bomo morda spet našli Ariadnino nit, se vrnili iz labirinta v lastne oaze smisla in morda nekoč v somraku, ob reki uzrli košuto ter »prekrižali pogled s čisto mehkobo«.

Povzetek

V diplomski nalogi sem večinoma s sociološke, nekoliko manj pa tudi s filozofske perspektive analizirala izbrane pesmi iz zbirke *Izbrisano mesto* avtorja Iztoka Osojnika, ki je izšla leta 2010.

Diplomska naloga se pri analizi bolj kot na formo osredotoča na vsebino pesmi in s tem na lirski subjekt. Zbirka se vsebinsko dvakrat razdeli v dve opoziciji. Prva opozicija je zunanja in se v družbenokritičnih pesmih odvija med kritičnim, angažiranim lirskim subjektom z močno etično držo in osebnim etosom; subjekt se odločno postavi proti sodobni družbi, ki je prežeta z nasiljem, sovraštvom, strahom, pohlepom, nadzorom, cenzuro in lažnim spektaklom. Postavi se proti civilizaciji, prežeti z zlom, ne more in ne želi se privaditi bedi in nasilju, saj njegovo razmišljanje o soljudeh ni dehumanizirano ter poziva h kritičnemu javnemu mišljenju. Osojnik pa z zbirko *Izbrisano mesto* stopi še korak najprej, preko družbene kritike. Njegov lirski subjekt stopi v globine Minotavrovega labirinta, kjer spozna, da boj s pošastjo ni le družbeni, zunanji boj, temveč so boji s pošastmi tudi in predvsem osebni boji, znotraj duha, etosa slehernika.

Za osrednji stavek zbirke sem si izbrala verz: *»Novi kanclagerji so postavljeni v dušah.«* Lirski subjekt se slednjega polno zaveda in iz tega izhaja njegova dvojnost ter kriza smisla, saj ve, da je tudi sam aktivni tvorec prav tiste družbe, do katere je kritičen. V tem smislu se pojavlja notranja opozicija v zbirki iz katere izhajajo samokritične pesmi. Kljub težkim tematikam sodobnega sveta, ki se jih dotika zbirka, pa slog v večini pesmi ostaja lahkoten in mnogokrat ciničen. V pesmih, v katerih se avtor dotika najbolj temačnih resnic sodobne civilizacije, je slog objektivni in podoben kritični publicistiki. Celotno zbirko pa subtilno povezuje simbol Ariadne niti, ki je orodje svetlobe, ki Tezeju, oziroma lirskemu subjektu pomaga na poti iz labirinta, ki je življenje. Lirski subjekt se s pomočjo Ariadne niti uspe vrniti k svetlobi, k svoji osebni oazi smisla, katere pa ne najde (le) v velikih dejanjih in kritiki, ampak tudi in predvsem v malih in preprostih stvareh – v divji lepoti narave in ljubezni do sočloveka – ki naredijo življenje izgubljenega sodobnega človeka imenitno in mu ustvarijo občutek pripadnosti in pomirjenosti s svetom in samim seboj. Lirski subjekt se zaveda svoje majhnosti in minljivosti, a dobimo občutek, da je s tem pomirjen, in zbirka se kljub vsemu konča optimistično.

Viri in literatura

Viri

Iztok Osojnik: *Izbrisano mesto*. Ljubljana: Aleph, 2010.

Literatura

Alain Badiou: *Etika: razprava o zavesti o Zlu*. Ljubljana: Problemi, 1996.

Andre Comte-Sponville: *Mala razprava o velikih vrlinah*. Ljubljana: Vale-Novak, 2002.

Andrej Kurnik: *Biopolitika: novi družbeni boji na horizontu*. Ljubljana: Sophia, 2005.

Berger in Luckmann: *Modernost, pluralizem in kriza smisla*. Ljubljana: Nova revija, 1999.

Boštjan Videmšek: *Vojna terorja*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011.

Chevalier – Gheerbrant: *Slovar simbolov*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.

Goran Dekleva: *Ko otrpne srce. Delo 178 (2010)*.

Iztok Osojnik. https://sl.wikipedia.org/wiki/Iztok_Osojnik , (1. 8. 2015).

Jernej Županič: *O rabi filozofije: Iztok Osojnik, Izbrisano mesto. Literatura. 237 (2011)*.

Jure Detela: *Haiku = Haiku*. Ljubljana: Društvo Apokalipsa, 2004.

Noam Chomsky: *Prevlada ali preživetje*. Ljubljana: Sanje, december 2005/ januar 2006.

Polona Žagar Akyol (ur.): *Moderna turška poezija*. Ljubljana: Aleph, 2008.

Rastko Močnik: *Veselje v gledanju*. Ljubljana: /*cf, 2007.

Srečko Kosovel: *#PRAVICA*. Ljubljana: Sanje, 2012.

Tine Germ: *Simbolika živali*. Ljubljana: založba Modrijan, 2006.

Ulrich Beck: *Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina, 2009.

Ulrich Beck in Elizabeth Beck-Gernsheim: *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: FDV, 2006.

Zygmunt Bauman: *Tekoča moderna*. Ljubljana: /*cf, 2002.

Zygmunt Bauman: *Kolateralna škoda*. Ljubljana: znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 4. 9. 2015

Ana Žunič

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a ____Ana Žunič____ izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem
(ustrezno obkrožiti)

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata / kandidatke: